

6.8.2020

Oikeusministeriö
lausuntopalvelu.fi

Lausuntopyyntö VN/11210/2020, VN/11210/2020-SAAP-5, 29.5.2020

Liikenne- ja viestintäministeriön lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi rikoslain 25 luvun 9 §:n muuttamisesta

Oikeusministeriö on pyytänyt liikenne- ja viestintäministeriöltä lausuntoa hallituksen esitysluonnoksesta laiksi rikoslain 25 luvun 9 §:n muuttamisesta. Säännöstä muutettaisiin niin, että henkilöön hänen työ- tai julkisen luottamustehtävänsä vuoksi kohdistettu laiton uhkaus säädettäisiin virallisen syytteen alaiseksi rikokseksi. Esitys on osa hallitusohjelman tavoitetta puuttua nykyistä vahvemmin järjestelmälliseen häirintään, uhkailuun ja maalittamiseen, joka uhkaa sananvapautta, viranomaistoimintaa, tutkimusta ja tiedonvälitystä.

Liikenne- ja viestintäministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua kantansa. Liikenne- ja viestintäministeriö pitää kannatettavana rikoslain 25 luvun 9 §:n muuttamista siten, että aiemmin asianomistajarikoksena pidetty laiton uhkaus olisi jatkossa virallisen syytteen alainen teko, jos laiton uhkaus kohdistuisi henkilöön hänen työtehtävänsä vuoksi tai jos teko on kohdistunut henkilöön hänen julkisen luottamustehtävänsä vuoksi. Esityksen tavoitteena on perusoikeuksia kunnioittaen osaltaan vähentää ja puuttua julkisessa keskustelussa ja erityisesti sosiaalisessa mediassa esiintyviin laitto-man uhkauksen kaltaisiin ääri-ilmiöihin.

Demokraattisen yhteiskunnan perusta on julkinen keskustelu, jossa hyvin asioista perillä olevat kansalaiset voivat ilmaista mielipiteensä kenenkään ennalta estämättä. Demokratia perustuu EU:ssa vapaisiin ja riippumattomiin tiedotusvälineisiin. Perinteisten tiedotusvälineiden on kuitenkin noudatettava useita erilaisia sääntöjä, jotka koskevat mm. puolueettomuutta, moniarvoisuutta, haitallista sisältöä ja mainontaa. Samat säännöt eivät sovellu sosiaalisessa mediassa käytävään julkiseen keskusteluun, mikä mahdollistaa edellä mainitun kaltaisten ääri-ilmiöiden synnyin.

Esityksessä todetun mukaisesti viranomaisiin, poliittisiin päättäjiin ja julkisuudessa toimivien henkilöiden toimiiin kohdistuva keskustelu ja arvostelu on olennainen osa perustuslailla turvattua sanan- ja mielipiteenvapautta. Toisaalta erityisesti järjestelmällinen päätöksentekijöiden, viranomaisten tai julkisuudessa työssään toimivien keskustelijoiden – kuten toimittajien – mielipiteiden halventaminen ja yksityisyyden loukkaaminen erityisesti sosiaalisessa mediassa saattavat uhkailun pelossa johtaa julkisen keskustelun tyrehtymiseen. Tästä puolestaan voi seurata sanavapauden toteutumisen rajoittumista. Asianomistajan kynnys syytteen nostamiseen teosta, joka liit-

tyy hänen työ- tai luottamustehtäviinsä voi eri tekijöistä johtuen olla korkealla. Perusoikeuksien toteutumisen turvaamiseksi on tärkeää, että virallisella syyttäjällä on tällöin syyteoikeus esityksessä ehdotetuin tavoin.

Liikenne- ja viestintäministeriö kiinnittää lisäksi huomiota säännösten soveltamiseen kuljetusalan töihin. Esityksen perusteella epäselväksi jää, onko soveltamisalan piirissä kaikki kuljetus- ja liikennetyö vai pelkästään taksinkuljettajat ja onko säännöksiä tarkoitus soveltaa nimenomaan henkilöiden kuljetus- ja joukkoliikennetyötä tekeviin, joihin kohdistuvaa uhkausta voidaan pitää todennäköisempänä kuin esimerkiksi tavaraliikenteen parissa työskenteleviin. Mikäli tarkoitus on, että säännökset soveltuvat kaikkiin henkilöiden kuljetus- ja joukkoliikennetyötä tekeviin, voisi esityksen säännöskohtaisia perusteluja sivuilla 29 ja 30 täsmentää seuraavasti:

*Pykälän soveltamisalaan lukeutuisi käytännössä esimerkiksi palvelutyö, terveydenhuollon ja sosiaalialan työ, **henkilöiden** kuljetus- ja **joukkoliikennetyö** sekä kaupallinen työ. Terveystieteiden alalta pykälän soveltamisalaan kuuluisivat esimerkiksi sairaalapalvelut, lääkäripalvelut, muut terveydenhuoltopalvelut ja sairaankuljetuspalvelut, poliklinikat ja muu potilaiden vastaanottotyö, työ osastoilla ja kotisairaanhoido. Vastaavasti sosiaali- ja työvoima-alan asiakastyöstä sosiaalitoimen asiakaspalvelut, majoituksen sisältävät sosiaalipalvelut, kehitysvammalaitokset, päihdehuoltolaitokset, ensi- ja turvakodit, muut laitokset ja asumispalvelut (pakolaiskeskukset, päihdeongelmaisten hoitokodit, ensisuojaajat, selviämisasemat) ja työvoimahallinnon asiakaspalvelut sekä kotipalvelut kuuluisivat sääntelyn soveltamisalaan siltä osin kuin kyse ei olisi julkisen vallan käytöstä.*

Kaupan alalta säännöksen soveltamisalaan lukeutuisi erityisen häiriöalttiit elintarvikkeiden, juomien ja tupakan vähittäiskauppa mukaan lukien esimerkiksi kioskit sekä apteekit. Esimerkkejä työtehtävistä olisivat kassanhoitajat ja myymälävahtimestarit.

*Hotelli- ja ravintola-alalta esimerkkejä työtehtävistä olisivat anniskeluravintoloiden tarjoilijat ja hotellien siivoojat **ja kuljetusalalta taksinkuljettajat**. Opetustehtävätkin kuuluisivat pykälän soveltamisalaan, joka on muotoiltu yleiseksi.*

Juhapekka Ristola
osastopäällikkö, ylijohtaja

Jussi Luomajärvi
hallintojohtaja

Jakelu Oikeusministeriö (lausuntopalvelu.fi)
Tiedoksi Liikenne- ja viestintäministeriö (Jussi Luomajärvi, Sini Wirén)